

з сваім аэрапортам, там растлумачылі, што бабкі — гэта гатоўка, грошы. І ўжо сьмела падыходзіць ст'юардэса да саўка дый кажа: „*Халыва*, сэр“. Пра-святлеў савок і пачаў даваць два пляны — па выпіўцы і закусі. Сапраўды, як у прыказцы: „Піў, як у бот ліў“.

Таго, хто любіць жыць на *халыву*, завуць *халывішчык*. Відаць, у нас насыпе-ла ўжо неабходнасьць стварыць таварыства *халывішчыкаў* і назваць яго „*Халыва*“. Адны і тыя ж на прэзэнтацыях, на прыёмах, на ўгодках. Гэта *халывішчыкі* кажуць: „*На халыву і гарчыца салодкая*“.

Хапун

Віталь Цыганкоў

Хапун — красамоўнае сьведчаньне трагічнай пераемнасьці беларускай гісторыі XX стагодзьдзя, калі добра вядомыя словы набываюць новы сэнс і новае жыцьцё.

Калі сёньня журналісты апісваюць падзеі, зьвязаныя з вулічнымі маса-вымі акцыямі апазыцыі, то „*хапун*“ — лепшае слова для перадачы экспрэсіі моманту. Затрыманьне, рэпрэсіі, перасьлед — усё гэта недастаткова, усё гэта занадта агульна і бесстаронна. „*Хапун*“ — іншая справа, ад слова адразу вее гарачынёй падзеяў. Скажаў „*хапун*“, і адразу ўсё зразумела, адразу ў галаве паўстае маляўнічая карціна разгону мітыngu альбо дэманстрацыі, калі людзі ў цывільным вылоўліваюць удзельнікаў акцыі ў дварах альбо на вуліцах. Гэта якраз тое, што журналісты дый самі актывісты падобных акцыяў называюць найчасей „*хапуном*“.

Хапун — гэта калі бяруць усіх без разбору, не зважаючы, хто ўдзельнік, а хто проста цікавы мінак. Калі на працягу дня некалькі сябраў Цэнтравыбаркаму атрымліваюць позвы ў пракуратуру альбо затрымліваюцца ў аўтамабілях, гэта таксама *хапун*, толькі трошкі іншага кшталту.

Самы вялікі і страшны *хапун* адбываўся ў Беларусі ў 1930-ыя гады, калі ўначы чорныя варанкі вывозілі людзей назаўсёды. Калі ў канцы 1980-ых сталі шырока гаварыць пра маштабы сталінскіх рэпрэсіяў, слова „*хапун*“ у гэтым кантэксце ўпершыню зьявілася ў беларускай прэсе.

Зразумела, што пяцітомны Тлумачальны слоўнік 1977–1984 гадоў выданьня ня кажа нічога пра сталінскія рэпрэсіі. *Хапун* мае там два наступныя значэньні. Першае — тое, што і „*хапуга*“. Але другое значэньне ня можа ня ўразіць: *хапун* — атрад карнікаў. Слоўнік дае прыклад: „У вёскі пацягнуліся паліцэйскія і нямецкія атрады праводзіць аблавы... Гэтыя атрады называлі *хапунамі*“ (М.Лынькоў). Вось такія гістарычныя паралелі. А беларуска-расейскі слоўнік Яна Станкевіча сягае яшчэ глыбей: „*Хапун* — паводле народнага павер'я: чорт, які хапае жыдоў у ноч пад Новы Год“.

Так што *хапун* мае багатае мінулае ў нашай мове і рэчаіснасьці. І, здаецца, багатую будучыню.

Хартыя

Вольга Караткевіч

Хартыя нясе з сабою дэкларатывнасьць. *Хартыя* суадносіцца са словам *грамата* й паходзіць ад лацінскага *charta*, якое, у сваю чаргу, ад грэцкага *chartion*